

staatsbosbeheer

De Oostvaardersplassen in beeld

Naar een dynamisch en verrassend landschap

nieuwland
Oostvaardersplassen

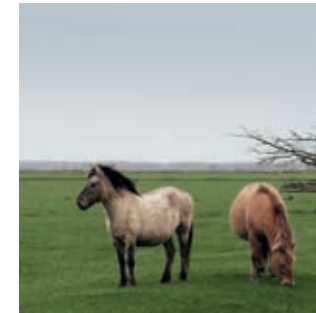
De Oostvaardersplassen in beeld

Naar een dynamisch en verrassend landschap

nieuwland / oostvaardersplassen

Een uitgave van Staatsbosbeheer
in samenwerking met Feddes/Olthof landschapsarchitecten

Lelystad, februari 2019

Beschutting **08**

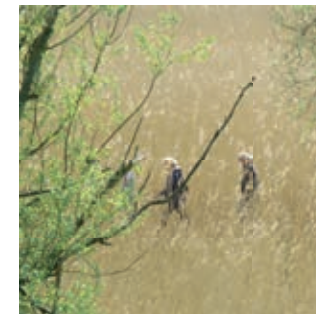
Moeras-reset **16**

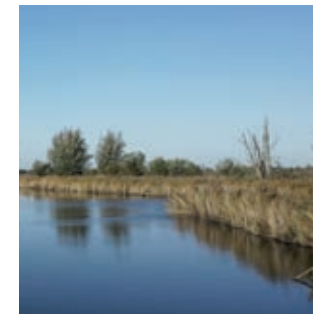
Water in het grazige gebied **22**

Oostvaardersplassen Almere **28**

Oostvaardersplassen Lelystad **34**

Recreatie in het kerngebied **40**

Etalage Nationaal Park Nieuw Land **46**

Inleiding

De Oostvaardersplassen is een van de grootste natuurgebieden van Nederland. Het is een afwisselend moerasgebied van internationale betekenis voor broed- en trekvogels, omringd door bosrijke gebieden. Een vogelparadijs ontstaan in het door de mens drooggelegde land. Een gebied dat in alle seizoenen steeds veranderend en vol dynamiek en verrassende ontwikkelingen is. Samen met andere waterrijke natuurgebieden - Marker Wadden, Lepelaarplassen en Markermeer - het nieuwste nationaal park van Nederland: Nieuw Land.

Sinds juli 2018 is er nieuw beleid voor de Oostvaardersplassen. Dit beleid geeft richting aan de toekomst van dit bijzondere vogelgebied. De komende jaren wordt er gewerkt aan een aantal grote opgaven, waardoor er een afwisselend en divers landschap in de Oostvaardersplassen ontstaat. De diversiteit aan planten, vogels en andere dieren krijgt daarmee een impuls. De bezoeker krijgt meer mogelijkheden om van de bijzondere natuur te genieten.

Wat zijn de opgaven?

Er liggen drie hoofdopgaven die een nieuwe fase in het jonge vogelreservaat inluiden.

1. *Vogels op de eerste plaats*

De Oostvaardersplassen is vanaf haar ontstaan in 1968 internationaal bekend als een uitgestrekt wetland, waar een enorme rijkdom aan vogelsoorten aanwezig is. Vogelsoorten die niet eerder in Nederland broedden, zoals de zilverreiger en de zeearend hebben het gebied ontdekt en hebben zich vanuit hier over Nederland verspreid. Sinds 2010 is de Oostvaardersplassen een Natura 2000-gebied en daarmee onderdeel van de Europese ‘top’ natuurgebieden die het beschermen waard zijn. Dit betekent dat het behouden en verbeteren van het leefgebied van bijzondere vogelsoorten, die afhankelijk zijn van het uitgestrekte wetland voorop staat.

2. *Een gevarieerd en aantrekkelijk landschap*

In 2019 wordt het aantal grote grazers in de Oostvaardersplassen teruggebracht. Voor de kleinere populaties is in het voorjaar en de zomer een overdaad aan grassen en kruiden aanwezig. De kudde helpt mee aan het ontstaan van een afwisseling tussen kortere begraasde gebieden en gebieden waarin ruigte en struiken tot ontwikkeling komen. Om in de winterperiode beschutting te kunnen geven aan de grote grazers worden er bomen en stuiken aangeplant. Het gebied ontwikkelt zich naar een afwisselend

landschap met groepen bomen en struiken, open grazige delen en natte graslanden.

3. *Nationaal Park Nieuw Land*

Sinds oktober 2018 is Nationaal Park Nieuw Land een feit. De Oostvaardersplassen is samen met het Markermeer, de Markerwadden en de Lepelaarplassen onderdeel van dit nationale park. Zowel aan de Almeerse zijde als aan de kant van Lelystad worden poortgebieden als entree voor het Nationaal Park ontwikkeld. Vanaf de snelweg ontstaat een gevarieerd uitzicht waar de unieke waarden van het gebied in één oogopslag te zien zijn.

Een landschapsimpressie als doorkijk naar de toekomst

Voor een doorkijk naar hoe de Oostvaardersplassen zich de komende jaren gaat ontwikkelen is een landschapsimpressie gemaakt. In de landschapsimpressie zijn alle ruimtelijke ontwikkelingen opgenomen die de komende (circa) vijf jaar uitgevoerd worden. Dit zijn:

1. Beschutting
2. Moeras-reset
3. Water in het grazige gebied
4. Oostvaardersplassen Almere
5. Oostvaardersplassen Lelystad
6. Recreatie in het kerngebied
7. Etalage Nationaal Park Nieuw Land

Waarom welke maatregel op welke plek?

Om te bepalen op welke plek de maatregelen komen, zijn de volgende afwegingen gebruikt:

1. Op welke plek is de ecologische winst het grootst?
2. Waar past de maatregel in de van noord naar zuid opeenvolgende natuurtypen; open water van het Markermeer, rietland van het moeras, nat grasland met ondiep water, droog grasland en bosachtig gebied?
3. Waar past de maatregel in de van Almere naar Lelystad opeenvolgende landschappen; besloten bos, halfopen bos-weidelandschap, open grasland, halfopen bos-weidelandschap, besloten bos?
4. Op welke plek is de beleving voor de recreant het grootst en hoe wordt de beleving van het moeras versterkt?

Plankaart

Ontwikkelingen in het
Oostvaardersplassengebied

Legenda

	Water		Uitzichtpunt/Observatorium onderdeel van ecokar excursie
	Slikken		Fietspad
	Riet		Wandelpad
	Dijk		Route vismigratie
	Kade		Avonturenpad kerngebied
	Natte graslanden		Uitzichtpunt / kijktoren publiek toegankelijk
	Droog grasland		Uitzichtpunt / kijktoren toegang onder begeleiding
	Rietruigte		Uitzichtpunt / kijkhut
	Bos		Picknickplek
	Vangweide met vangkraal		Bezoekerscentrum
	Route bootexcursie		Parkeervoorziening
	Route Ecokar excursie		NS-station

1 Beschutting

Beschutting

De grote grazers krijgen in het kerngebied 300 hectare beschuttingsgebied tot hun beschikking. Met de beschutting ontstaat op Het Stort en in De Driehoek een gevarieerd en halfopen bos-weidelandschap. Een landschapstype dat veel recreanten waarderen en dat een extra leefgebied is voor vogels die houden van struweel en bos.

De maatregel wordt zo uitgevoerd dat:

- Circa 150 hectare van het beschuttingsgebied begroeid raakt met (deels) aangeplant struweel en bomen;

- De beplanting binnen een raster komt, om schade door begrazing van de grote grazers te beperken;
- Er ruimtes tussen de beplantingsvakken ontstaan die binnen korte tijd luwtegebied voor de grote grazers zijn;
- Als de beplanting bestand is tegen begrazing, de rasters geleidelijk weggehaald worden. Het hele gebied is dan toegankelijk voor de grote grazers.

Op de kaart van de beschuttingsopgave staan tevens de vangweide en vangkraal die gebruikt worden voor het uitvangen van de konikpaarden.

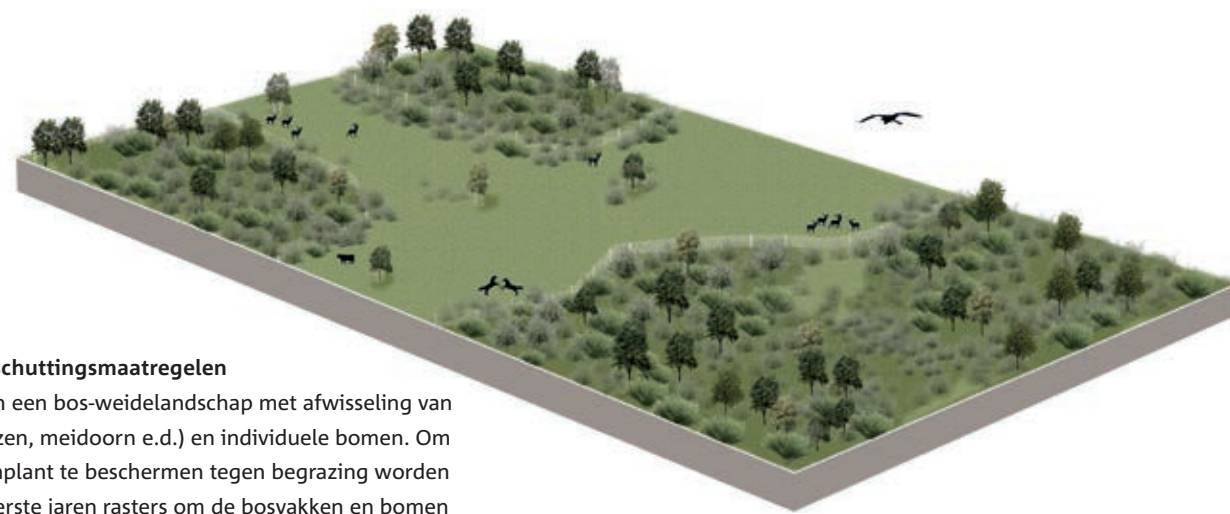

Plankaart

Beschutting

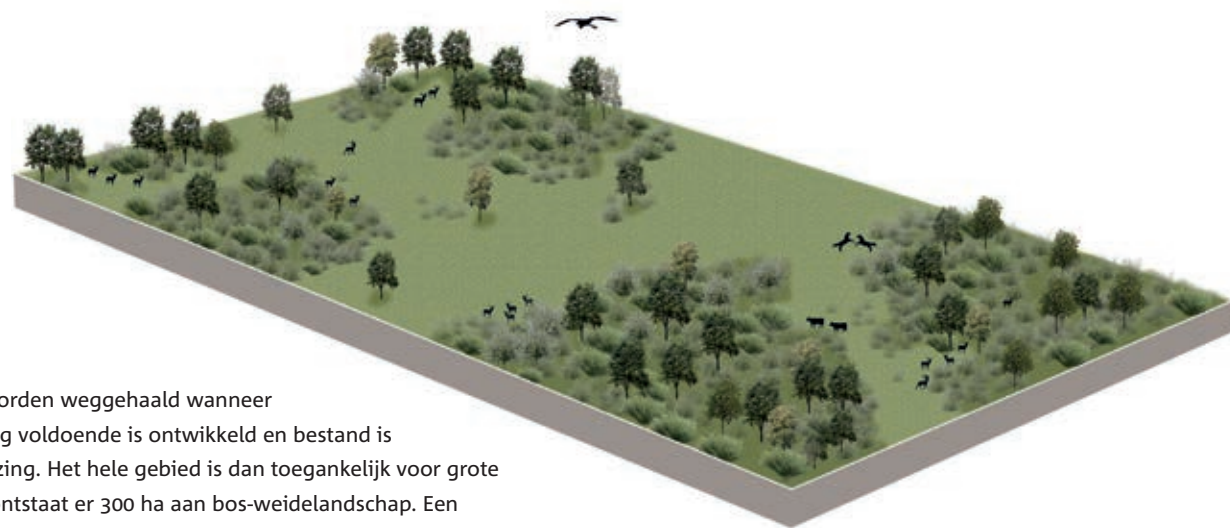
Legenda

- Plantvak en afrastering
- Plantvak
50% ingeplant - 50% spontane beplanting
- Individueel uitgerasterde bomen
binnen en buiten plantvak
- Water
- Vangweide met vangkraal
- Uitzichtpunt / kijkhut
publiek toegankelijk
- Zichtlijnen

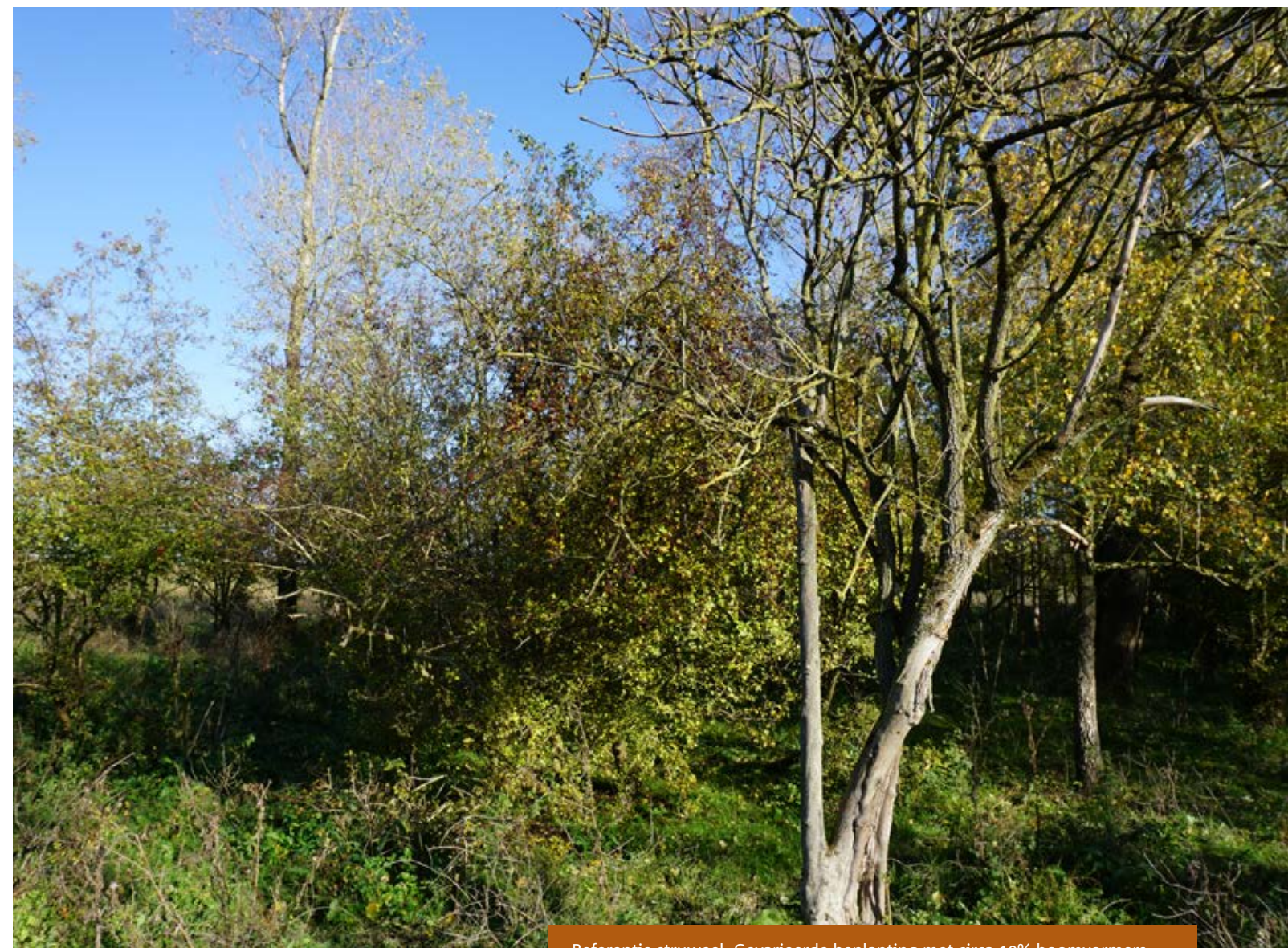

Principe beschuttingsmaatregelen

Aanplant van een bos-weidelandschap met afwisseling van struweel (rozen, meidoorn e.d.) en individuele bomen. Om de jonge aanplant te beschermen tegen begrazing worden er voor de eerste jaren rasters om de bosvakken en bomen geplaatst.

De rasters worden weggehaald wanneer de beplanting voldoende is ontwikkeld en bestand is tegen begrazing. Het hele gebied is dan toegankelijk voor grote grazers. Zo ontstaat er 300 ha aan bos-weidelandschap. Een landschap dat beschutting biedt aan de grote grazers en extra leefgebied is voor vogels die houden van struweel en bos.

Referentie struweel. Gevarieerde beplanting met circa 10% boomvormers

2 Moeras-reset

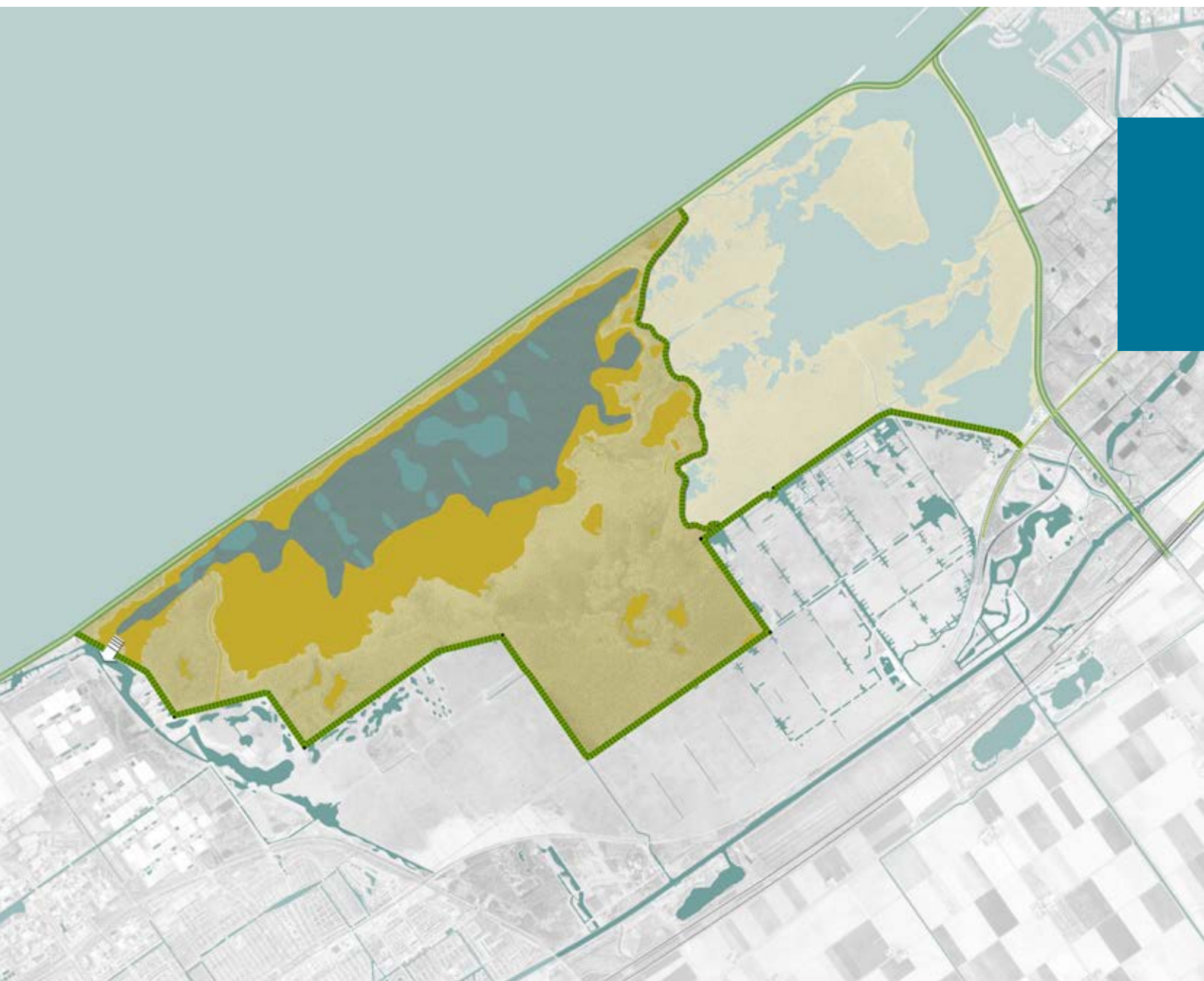

Moeras-reset

De laatste jaren is het oppervlak aan rietland en moerasplanten in het moeras sterk afgenomen. Door golven op water en de vraat van ganzen is er steeds meer open water ontstaan. Daardoor is het leef- en foerageergebied voor een aantal moerasvogels flink kleiner geworden. Om het vogelleven weer een boost te geven wordt de moerasvegetatie hersteld door middel van de zogenaamde moeras-reset. In een periode van ongeveer drie jaar wordt het water in het moeras omlaag gebracht, tot de bodem van de plassen droogvalt. Op deze drooggevalen moerasbodem kunnen riet en moerasplanten zich gemakkelijk uitbreiden. Als er

flink wat riet bijgekomen is, wordt het waterpeil weer verhoogd. De verwachting is dat er na deze 'reset' zo'n 500 hectare aan rietland bijgekomen is. Daarmee is er weer een optimaal leefgebied gerealiseerd voor de moerasvogels. De moeras-reset bestaat uit drie stappen, die in tijd overlappen. Welke stappen dat zijn wordt op pagina 20 uitgelegd.

Het resultaat van de moeras-reset is een uitbreiding met 500 hectare goed functionerend rietmoeras voor moerasvogels die in het rietland leven.

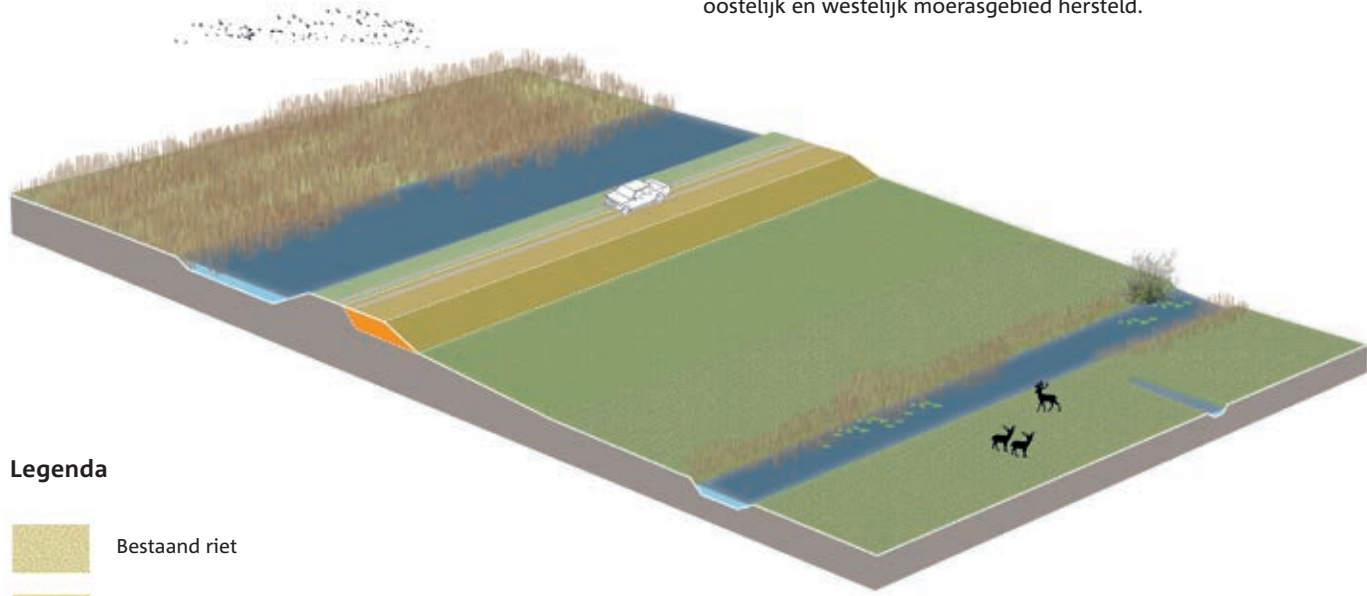

Plankaart

Moeras-reset

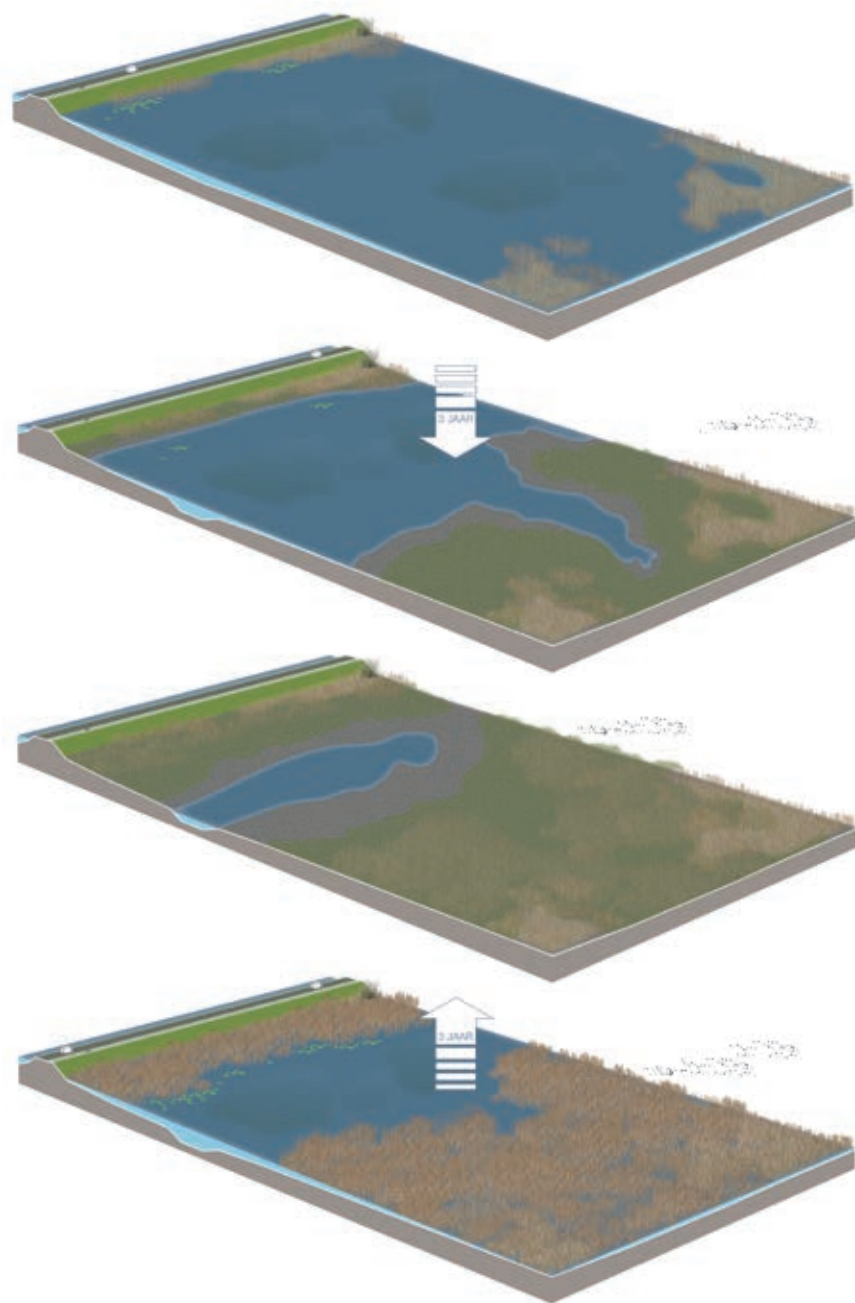
Principe versterken kade
 Tegelijk met de moeras-reset wordt de bestaande kade rond het moeras versterkt. Tijdens de versterking wordt de kade verbreed waardoor deze voor de beheerders met de auto beter toegankelijk is.

Ook de drempel tussen het oostelijk en westelijk moerasgebied wordt. Het oostelijk moeras blijft als huidig leefgebied voor de vogels behouden. Om te voorkomen dat in het oostelijk deel het water zakt wordt de drempel tussen het oostelijk en westelijk moerasgebied hersteld.

Legenda

- Bestaand riet
- Nieuw riet
- Slikken
- Water
- Bestaande kade en drempel te versterken
- Bestaande dijk
- Uitstroom

Principe moeras-reset

Door golven en de vraat van gazen bestaat het huidige moeras voor een groot deel uit open water. Om het vogelleven een boost te geven wordt de moerasvegetatie hersteld middels een moeras-reset.

- 1 Gedurende een periode van ca. 3 jaar wordt de waterstand in het westelijke moerasdeel verlaagd, hierdoor ontstaat een landschap met slikken en ondiepe poelen. Om massale vissterfte te voorkomen wordt zoveel mogelijk vis afgevangen en uitgezet in het Markermeer.
- 2 Op de drooggevalen delen van het moeras ontwikkelt zich nieuw riet. Met het riet ontwikkelen er ook verschillende pioniersvegetaties wat zorgt voor diversiteit in flora en fauna.
- 3 Na een groeiperiode van het riet wordt de waterstand geleidelijk met regenwater verhoogd. Het resultaat van de moeras-reset is een uitbreiding met 500 hectare goed functionerend rietmoeras voor moerasvogels die in het rietland leven.

Impressie van het moeras tijdens de moeras-reset, kijkend vanaf de Oostvaardersdijk

3 Water in het grazige gebied

Water in het grazige gebied

In het grazige deel van de Oostvaardersplassen worden een aantal maatregelen genomen om het vogelleven en de biodiversiteit te vergroten. Er komen meer natte graslanden; gebieden die in natte jaren vanaf de herfst tot aan het voorjaar onder water staan. De 300 hectare natte graslanden die al in het grazige deel aanwezig is, wordt uitgebreid met nog 200 hectare aan natte graslanden en poelen.

Het resultaat is een gevarieerd landschap met ondergelopen graslanden, poelen en diepere plassen,

afgewisseld met rietkragen, slikkige oevers en kleine onbegraasde eilandjes. Een paradijs voor ganzen, smienten, reigerachtigen en steltlopers.

Vistrappen

Kleine vissen, zoals stekelbaars, vormen het basisvoedsel voor lepelaar, zilverreiger en dodaars. Om ervoor te zorgen dat deze vissen in de Oostvaardersplassen komen, worden er twee vistrappen aangelegd. Via deze trappen kunnen vissen vanuit de Lage Vaart via de Kitstocht de poelen en wateren in de natte graslanden bereiken.

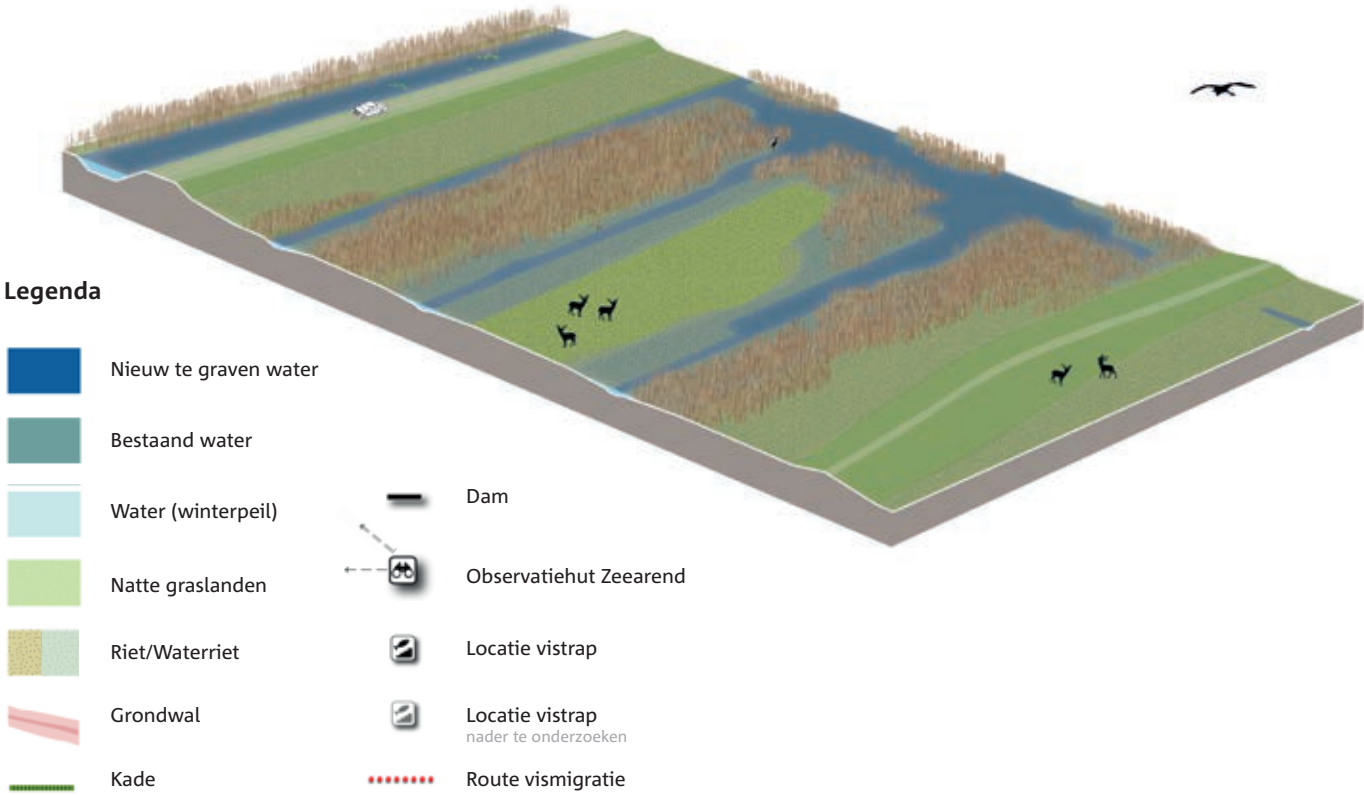

Plankaart

Water in het grazige gebied

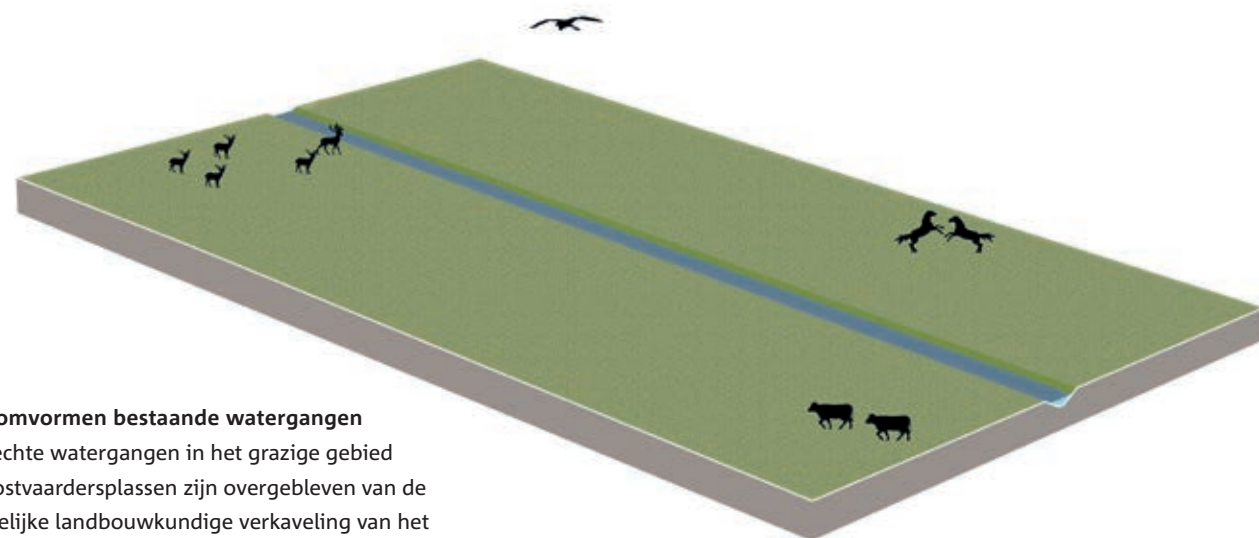
Principe rand moeras

In de Beemdslanden, ten zuiden van de bestaande kade om het moeras, wordt een lage grondwal opgeworpen in het grazige gebied. Hierdoor ontstaat er tussen het moeras en het grazige gebied een zone van natte graslanden, onbegraasde eilanden, plassen en poelen. Zo ontstaat een zone die van belang is voor vele vogels en de biodiversiteit.

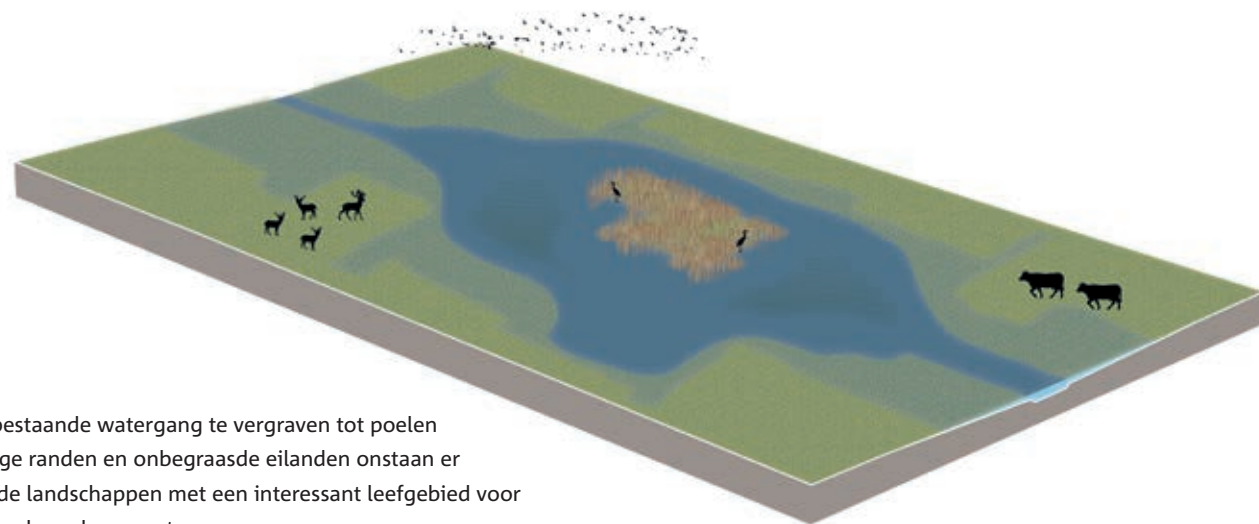
Legenda

- Nieuw te graven water
- Bestaand water
- Water (winterpeil)
- Natte graslanden
- Riet/Waterriet
- Grondwal
- Kade
- Dam
- Observatiehut Zeearend
- Locatie vistrap
- Locatie vistrap nader te onderzoeken
- Route vismigratie

Principe omvormen bestaande watergangen

De vele rechte watergangen in het grazige gebied van de Oostvaardersplassen zijn overgebleven van de oorspronkelijke landbouwkundige verkaveling van het landschap.

Door de bestaande watergang te vergraven tot poelen met slijkige randen en onbegraasde eilanden ontstaan er gevarieerde landschappen met een interessant leefgebied voor vogels en vele andere soorten.

Impressie van het zicht vanuit observatiehut Zeearend

4

Oostvaardersplassen Almere

Oostvaardersplassen Almere

Oostvaardersplassen Almere is de avontuurlijke ontmoetingsplaats, waar de recreant de unieke natuur van de Oostvaardersplassen ervaart. Door de gunstige ligging aan de rand van Almere is het poortgebied goed bereikbaar en is de ruige achtertuin van deze pioniersstad Almere te beleven. De sfeer en natuur van de Oostvaardersplassen is al bij binnenkomst merkbaar voor de bezoeker.

De komende jaren wordt er hard gewerkt aan de verbetering van wandel- en fietspaden, de aanleg van uitzichtpunten en een gevarieerder landschap. De bezoeker krijgt volop de mogelijkheid om van het gebied en de natuur te genieten in Oostvaardersplassen Almere, onder andere doordat het Natuurbelevingscentrum De Oostvaarders wordt uitgebreid.

Plankaart

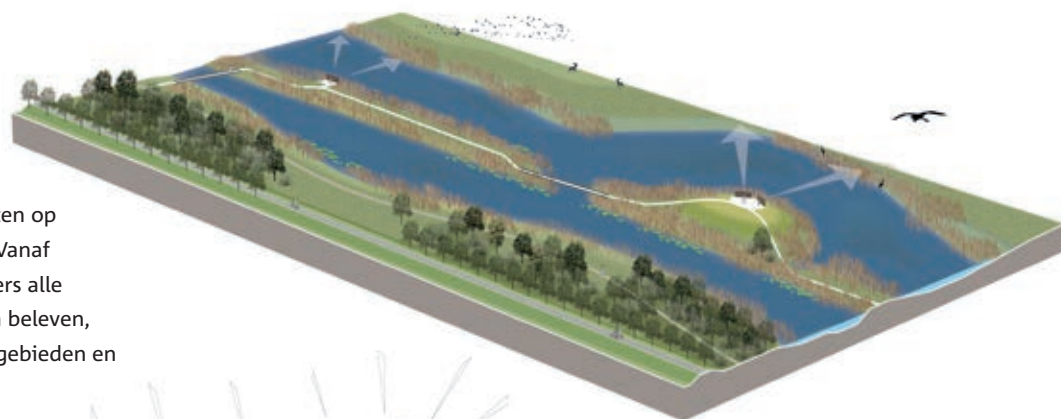
Oostvaardersplassen Almere

Legenda

	Bestaand water		Uitzichtpunt / kijkhut publiek toegankelijk
	Nieuw te graven water		Parkeervoorziening
	Bos		NS-station
	Moerasbos		
	Boskraal en nieuwe bosaanplant (indicatief)		
	Bomen en boomgroepen		
	Bomenrij		
	Riet		
	Fietspad		
	Wandelpad		
	ATB-route		

Principe boardwalk

Een afwisselend wandelpad met verschillende uitzichtpunten op de grens van het kerngebied. Vanaf de boardwalk kunnen bezoekers alle verschillende landschapstypen beleven, variërend van bos, tot moerasgebieden en de open vlakte.

Principe dichte bosrand

In de westrand wordt een dichte boszone gerealiseerd van minimaal 100 meter breed. Hiermee wordt het zicht op de achterliggende kassen zo veel mogelijk weggenomen, ook in de winterperiode als als het blad van de bomen is en de kassen verlicht zijn.

Principe bos-weidelandschap

Een stevige bosrand die naar het kerngebied toe steeds opener wordt. Net als bij de beschutting wordt ook in Oostvaarderplassen Almere de jonge aanplant de eerste jaren met een raster beschermd tegen begrazing van grote grazers.

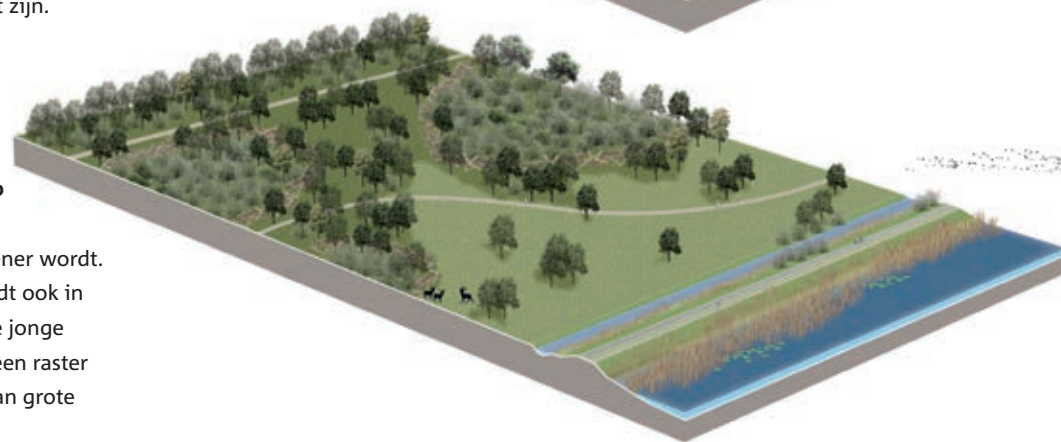

Foto na realisatie; jonge aanplant bosrand (foto bureau Nieuwe Gracht)

5

Oostvaardersplassen Lelystad

Oostvaardersplassen Lelystad

Gelegen in de Hollandse Hout, tussen Lelystad en de Oostvaardersplassen, wordt een ontvangstgebied voor bezoekers van het Nationaal Park gerealiseerd. Een prachtig gebied waar de bezoeker van alles kan beleven en wat de uitvalsbasis is om verder de Oostvaardersplassen in te trekken. Wandelpaden en fietspaden worden vernieuwd en er komt een avontuurlijke kanoroute door het gebied. Bij de Buizerdweg komt een poortgebouw; het vertrekpunt

voor wandelingen en excursies en de ontvangstlocatie van bezoekers. Door de aanleg van waterpartijen en het creëren van hoogteverschillen in het terrein wordt het bestaande productiebos omgevormd tot een gevarieerd boslandschap. Goed voor de diversiteit van de natuur en aantrekkelijk voor de bezoeker aan Oostvaardersplassen Lelystad.

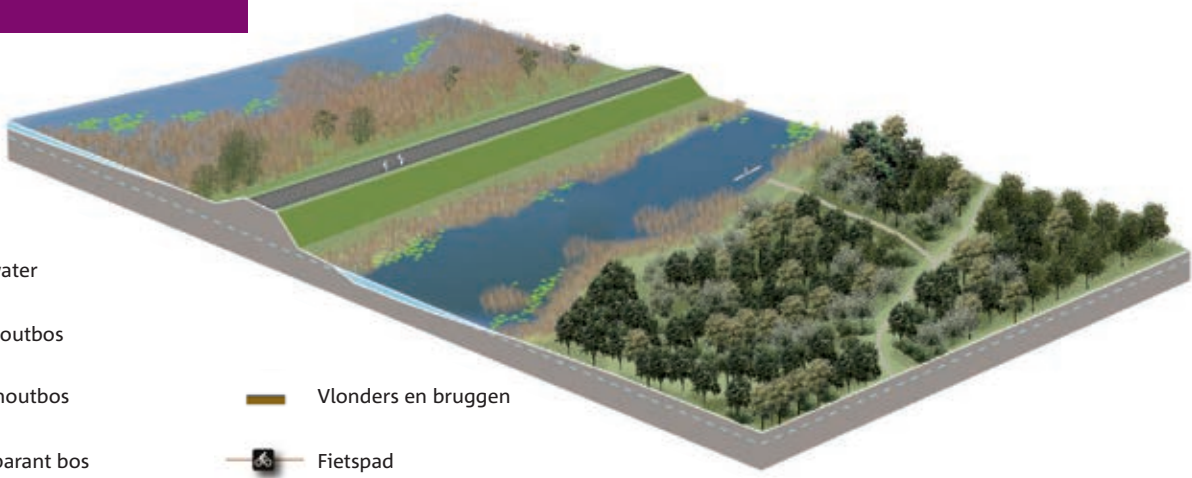
Plankaart

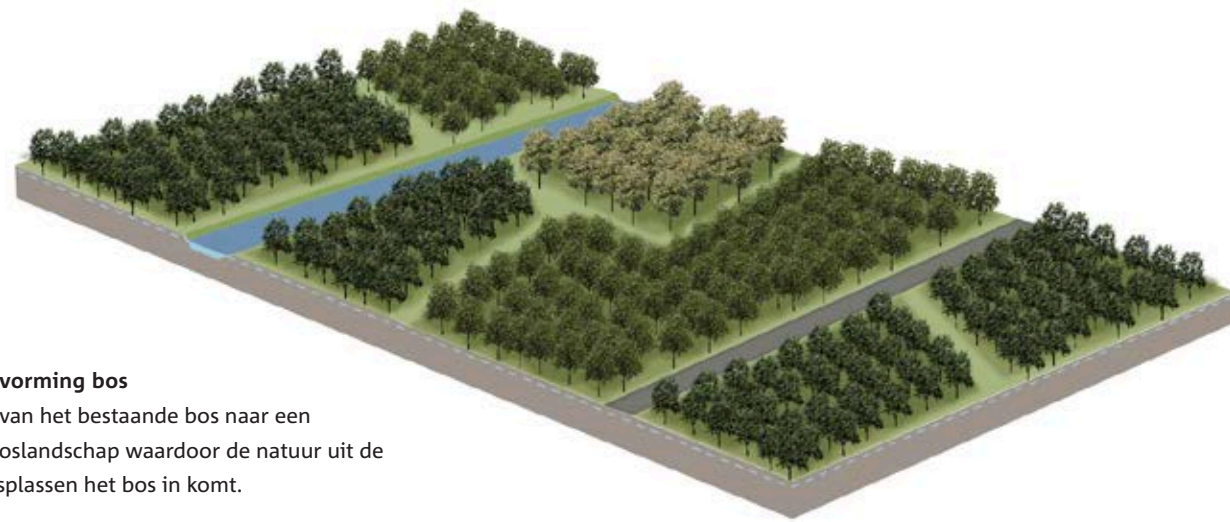
Oostvaardersplassen
Lelystad

Principe recreatie
Het Hollandse Hout is een recreatief bosgebied met veel mogelijkheden voor wandel- en fietsrecreatie. Door de introductie van water ontstaan er avontuurlijke kanoroutes.

Legenda

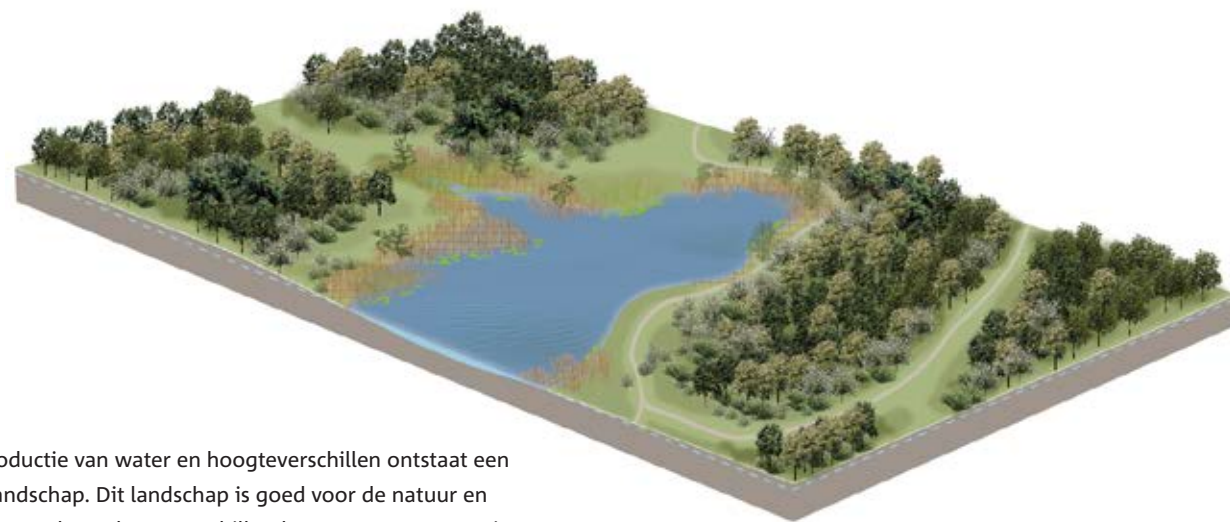
	Water		Vlonders en bruggen
	Vaarwater		Fietspad
	Hardhoutbos		Voetpad
	Zachthoutbos		Uitkijktoren
publiek toegankelijk
	Transparant bos		Uitzichtpunt / kijkhut
	Bomen en boomgroepen		Uitzichtpunt / kijkhut
indicatieve locatie
	Riet		Picknickplek
	Knardijk		Parkeervoorziening
	Spoorlijn		
	Autoweg verhard		
	Autoweg halfverhard		

Principe omvorming bos

Omvorming van het bestaande bos naar een gevarieerd boslandschap waardoor de natuur uit de Oostvaardersplassen het bos in komt.

Door de introductie van water en hoogteverschillen ontstaat een gevarieerd landschap. Dit landschap is goed voor de natuur en aantrekkelijk voor bezoekers. Verschillende vormen van recreatie krijgen een plek in dit nieuwe boslandschap.

Impressie van een gevarieerd boslandschap in het Hollandse Hout

6 Recreatie in het kerngebied

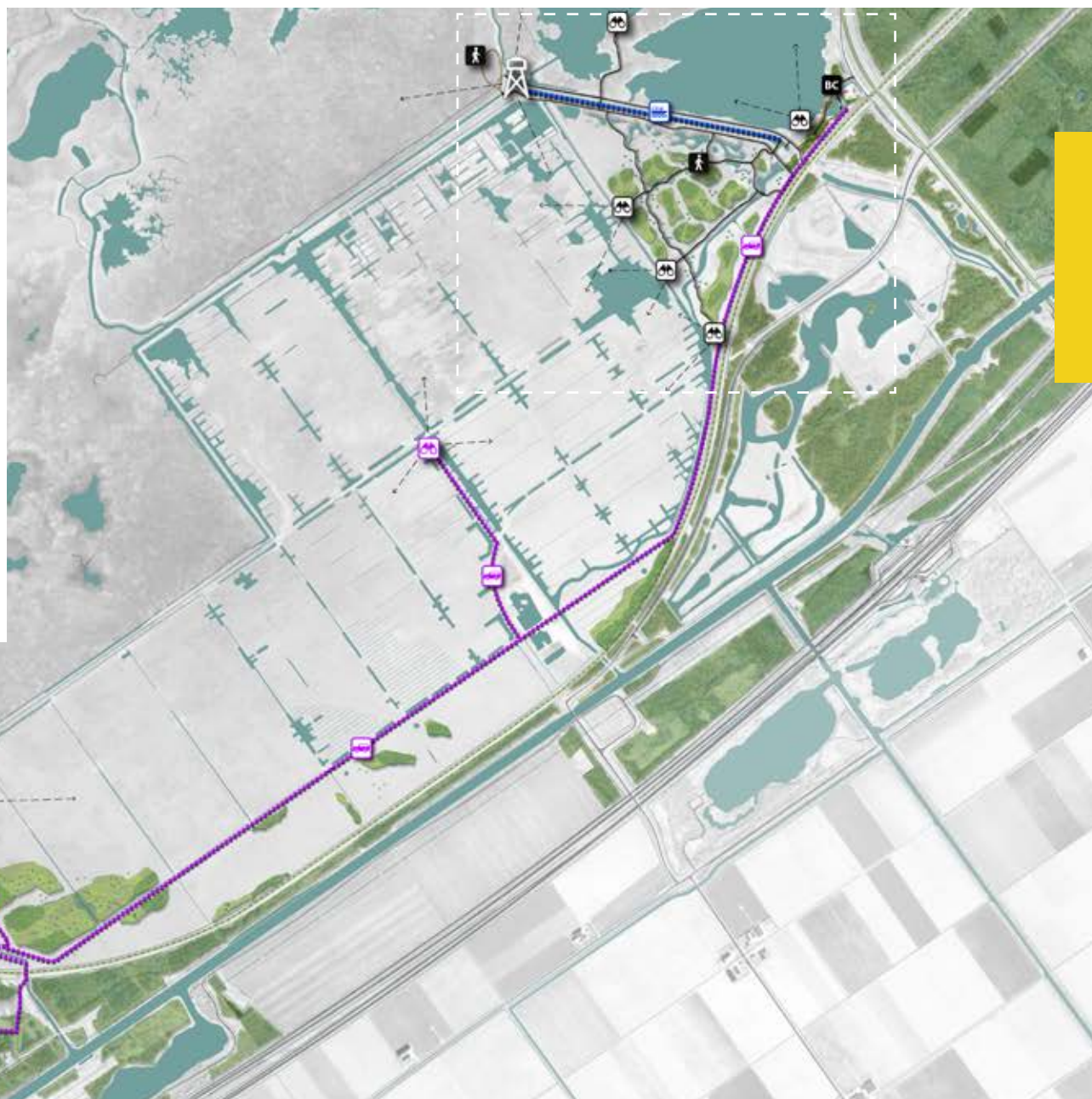

Recreatie in het kerngebied

De omgeving van het Buitencentrum Oostvaardersplassen wordt aantrekkelijker en toegankelijker voor de bezoeker. Een wandeling vanaf het Buitencentrum over een vlonderpad door rietkragen, leidt de recreant door en langs het leefgebied van de moerasvogels. Een nieuwe uitkijktoren vlakbij het moeras geeft de mogelijkheid om over het moerasgebied uit te kijken. Deze toren is te voet en over het water bereikbaar.

De excursieroutes vanuit Lelystad en Almere worden aangepast. De ontmoeting met de natuur wordt voor de

recreant spannender. De excursieroutes vanuit Lelystad en Almere worden gedeeltelijk verlegd, en gaan als vanzelf in het landschap op door de aanleg van wallen langs de routes en rondom het keerpunt. De verstoring van vogels en dieren door de rijdende Ecomar wordt kleiner, waardoor langs de route en bij de uitkijkpunten (zoals het nieuw te realiseren observatorium) meer te zien is.

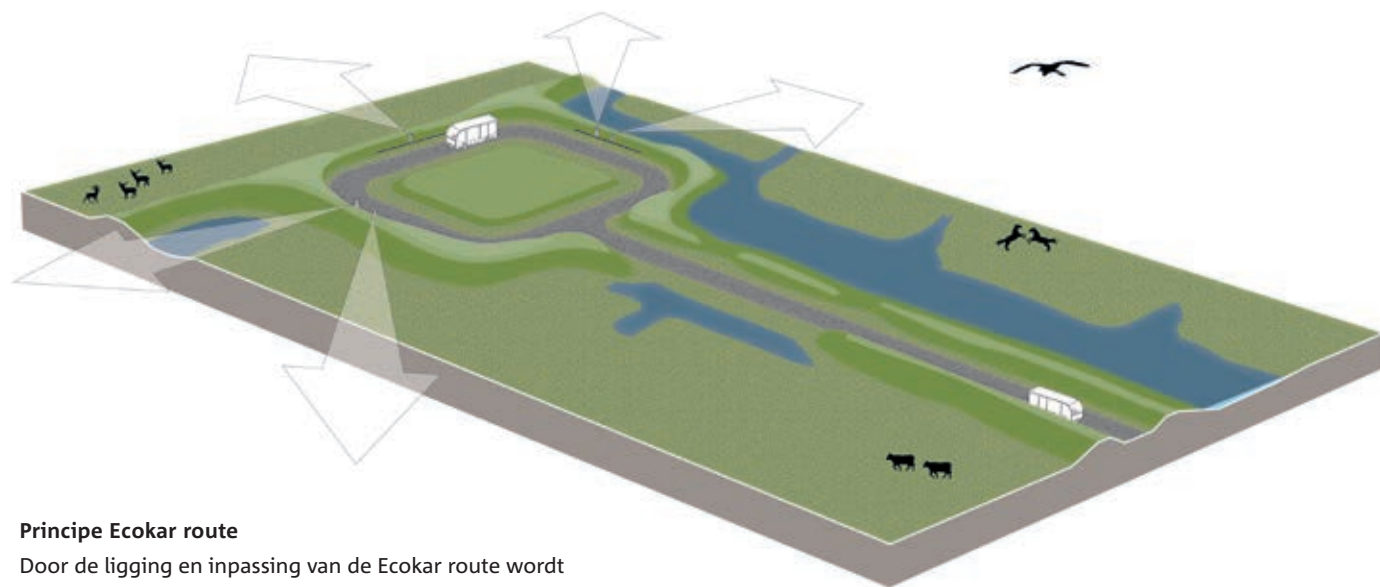

Plankaart

Recreatie in het kerngebied

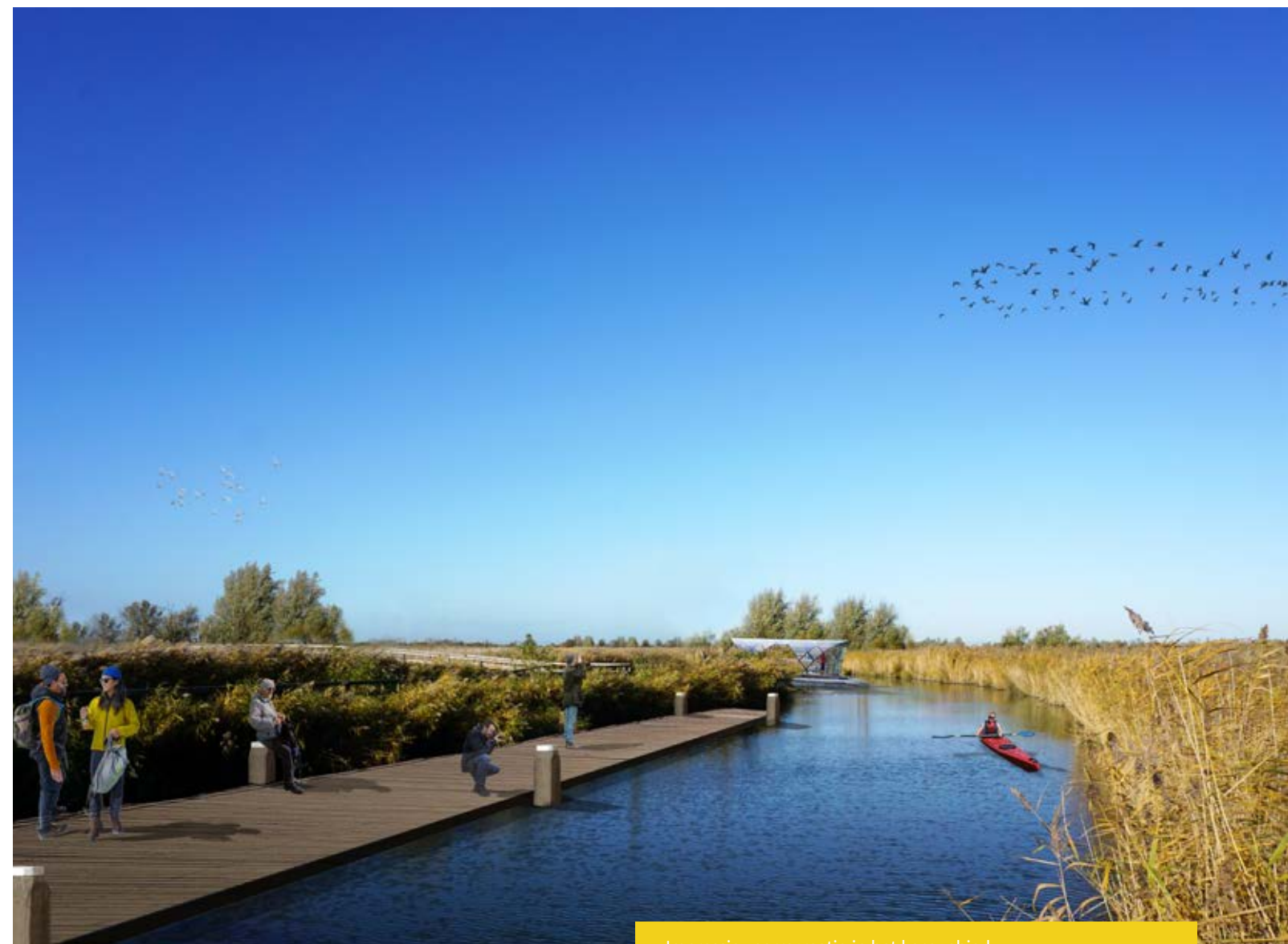
Legenda

- Water
- Bos
- Wandelroute
- Route bootexcursie
- Route Ecocar excursie
- Uitkijkpunt/Observatorium
onderdeel van ecocar excursie
- Uitzichtpunt / kijkhut
publiek toegankelijk
- Uitzichtpunt / kijktoren
publiek toegankelijk
- Bezoekerscentrum
- Boardwalk

Principe Ecokar route

Door de ligging en inpassing van de Ecokar route wordt verstoring van natuur beperkt. De route volgt binnen het kerngebied grotendeels de bestaande beheerwegen. Door de aanleg van grondwallen langs de route rijdt de Ecokar verdeckt door het landschap. De lage grondwallen maken het voor de recreant mogelijk om, met minimale verstoring van de natuur, uitzicht te hebben over de Oostvaardersplassen. Hierdoor is er bij uitkijkpunten langs de route meer van de natuur te zien.

Impressie vaarrecreatie in het kerngebied

7

Etalage Nationaal Park Nieuw Land

Etalage Nationaal Park Nieuw Land

Nationaal Park Nieuw Land begint voor de automobilist al op de A6. Het Trekweggebied krijgt een impuls door het gebied zo in te richten dat kiekendieven en reigerachtigen een optimaal leefgebied krijgen.

De 60.000 dagelijkse automobilisten op de A6 krijgen een indruk van wat de Oostvaarderplassen te bieden heeft. Een afwisselend landschap met waterpartijen en bossen

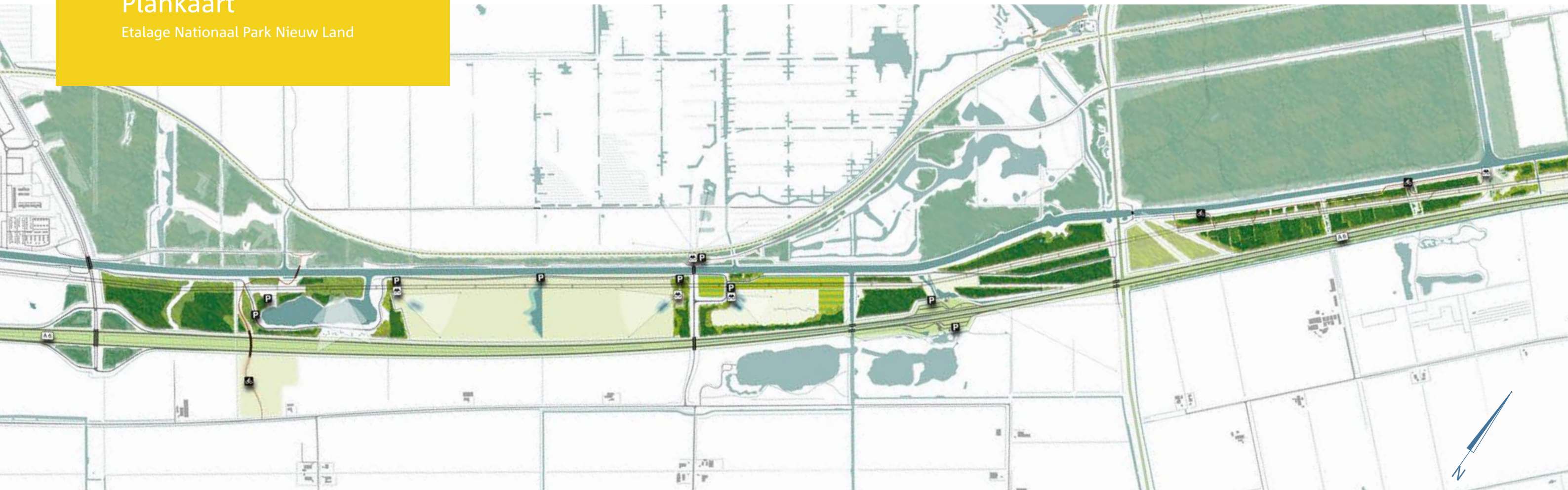
waar vele vogels leven en runderen en paarden grazen. Een uitnodiging om het Nationaal Park Nieuw Land en de Oostvaardersplassen te bezoeken.

Plankaart

Etalage Nationaal Park Nieuw Land

Legenda

	Grazig gebied		Water		Weg		Uitzichtpunt
	Bos		Diepe poel		Beheerweg		Zichtlijnen
	Strokenteelt		Snelweg A6		Fietspad		Parkeervoorzieningen

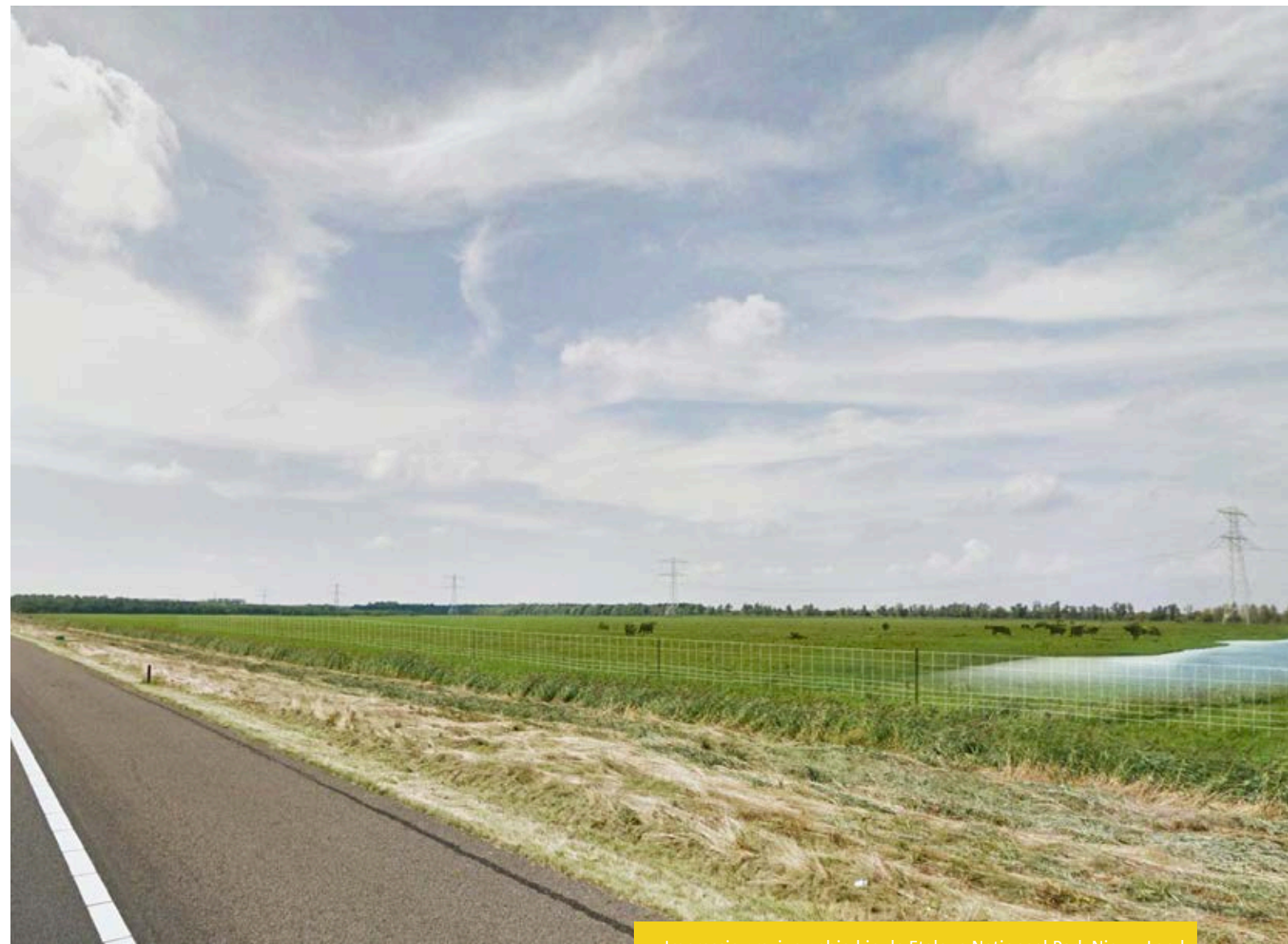

Principe Etalage Nationaal Park Nieuw Land

Door de landschappelijke kwaliteiten van de Oostvaardersplassen al aan de snelweg zichtbaar te maken, ontstaat er een uitnodiging voor de 60.000 dagelijkse automobilisten om een bezoek te brengen aan dit gebied.

Tussen de spoorlijn en de A6 wordt de natuur van het grazige gebied, de bosrijke randen en de waterrijke natuur gerealiseerd.

Impressie grazige gebied in de Etalage Nationaal Park Nieuw Land

Colofon

- Susan Bonekamp - Staatsbosbeheer
- IJsbrand Zwart - Staatsbosbeheer
- Hans-Erik Kuypers - Staatsbosbeheer
- Jetze Kamerling - Staatsbosbeheer
- Jan van Soest - Staatsbosbeheer
- Yoran van Boheemen - Feddes/Olthof landschapsarchitecten
- Rick Lensink - Feddes/Olthof landschapsarchitecten

Kaartmateriaal tot stand gekomen in samenwerking met:
Bureau Nieuwe Gracht, Movares, Gemeente Almere, Gemeente Lelystad, provincie Flevoland

Een uitgave van Staatsbosbeheer
in samenwerking met

Lelystad, Februari 2019

